

Zwalczanie przestępczości – wybrane problemy

dr hab. inż. Andrzej Gałecki, prof. WSB

MODUŁ BEZPIECZEŃSTWA
Rozdział 8. Zwalczanie przestępczości – wybrane problemy

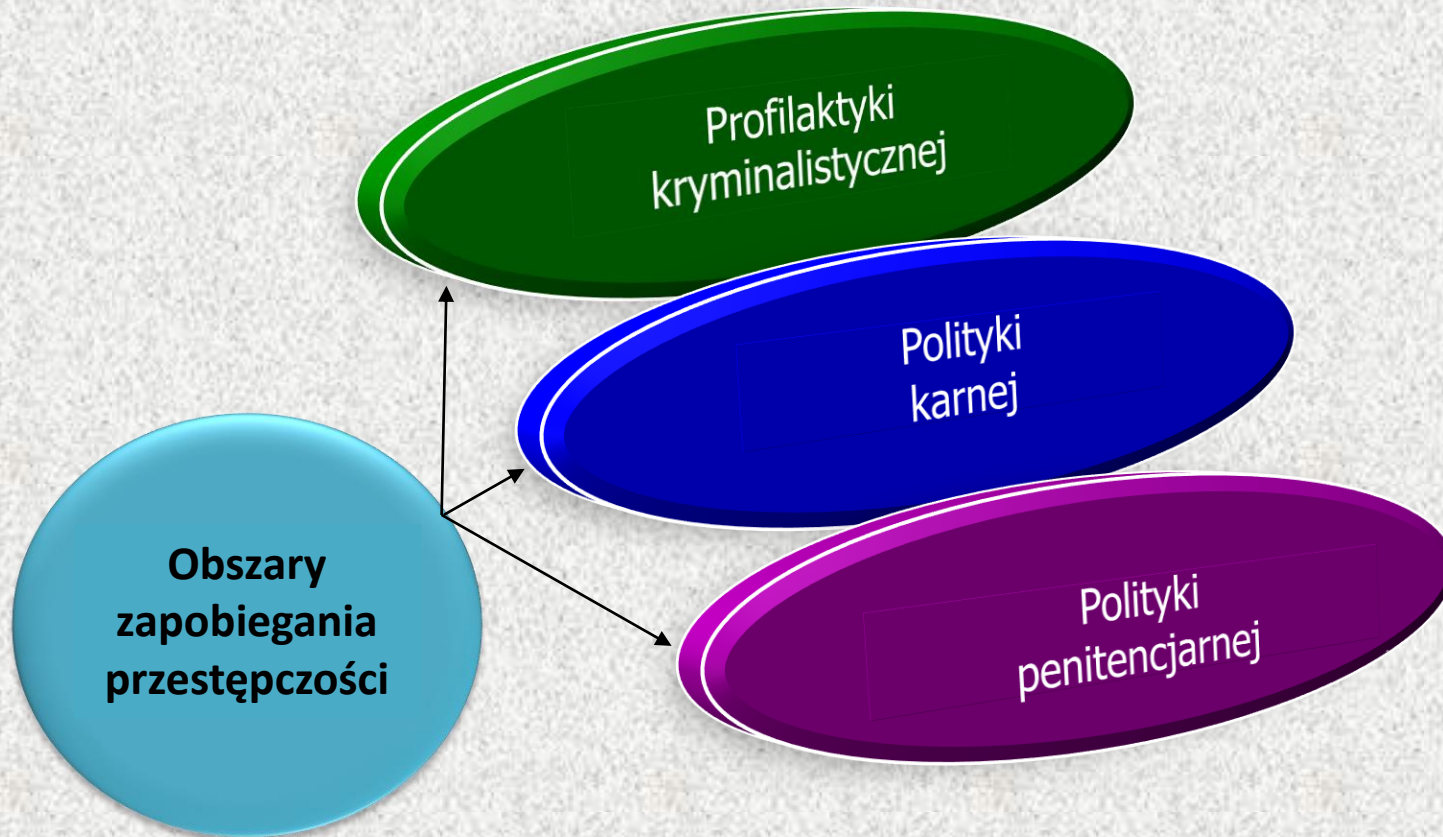
Zagadnienia do omówienia

- 1. Profilaktyka przestępczości.**
- 2. Obszary i metody zapobiegania przestępczości.**
- 3. Charakterystyka wybranych metod zapobiegania przestępczości.**
- 4. Strategie walki z przestępczością.**
- 5. Status świadka koronnego.**
- 6. Porozumienie prokuratora z oskarżonym.**
- 7. Świadek incognito.**
- 8. Czynniki determinujące sprawne działania podmiotów odpowiedzialnych za walkę z przestępczością.**
- 9. Propozycje poprawy istniejącego stanu rzeczy.**
- 10. Administracyjne metody przeciwdziałania przestępczości.**

Profilaktyka przestępczości

Podstawowym warunkiem skutecznego zapobiegania przestępczości jest rozpoznanie przyczyn i rozmiarów zjawiska

Zapobiegać przestępczości można w trzech obszarach:

Obszary zapobiegania przestępczości

Obejmuje bezpośrednie działanie organów ścigania karnego, instytucji i obywateli poprzez zastosowanie metod i środków mających na celu uniemożliwienie lub utrudnienie dokonania przestępstwa (zabezpieczenie przed włamaniem, patrole, inwigilacja, monitoring).

Profilaktyka kryminalistyczna

Jej celem jest dostosowanie kary do rodzaju i okoliczności przestępstwa oraz osobowości sprawcy, aby spełniła zadanie ochrony społeczeństwa, a jednocześnie gwarantowała, jeśli to możliwe, powrót skazanego do życia w społeczeństwie

Profilaktyka karna

określenie norm, których naruszenie zagrożone jest sankcją karną

Etap legislacyjny

ustalenie czy zostało popełnione przestępstwo, jaką karę należy wymierzyć

Etap realizacyjno-represyjny

wykonanie sankcji wymierzonej przez sąd

Etap wykonawczy

Reagowanie sankcją na zachowania przestępcze poprzez wykonywanie kary polegające na ukształtowaniu jej przebiegu, aby w optymalnym stopniu zrealizować funkcje resocjalizacji.

Statystyka sądowa

Metody zapobiegania przestępczości

SPEKTRUM METOD SŁUŻĄCYCH DO ZAPOBIEGANIA PRZESTĘPCZOŚCI

prewencja indywidualna

prewencja generalna

odstraszenie

wpływ wychowawczy

działania legislacyjne

zmiana środowiska naturalnego

oddziaływania penitencjarne

współpraca społeczności lokalnych z policją, strażą miejską

kontrola społeczna

Charakterystyka wybranych metod

Prewencja indywidualna

polega na takim oddziaływaniu, aby osoba ukarana za przestępstwo nie popełniła kolejnego przestępstwa

Prewencja generalna

polega na powstrzymywaniu potencjalnych sprawców od popełniania przestępstw, zagrożenie karą i stanowiące zapowiedź dolegliwości mają wzbudzić motywację do zachowań zgodnych z prawem

Odstraszanie

negatywna prewencja generalna, uznaje się, że strach przed karą zawsze stanowi dolegliwość dla sprawcy, co może być skutecznym czynnikiem powstrzymującym

Wpływ wychowawczy

pozytywna prewencja generalna, polega na kształtowaniu świadomości na temat potrzeby przestrzegania porządku prawnego, kształtowania postawy szacunku wobec wartości chronionych przez prawo karne

Charakterystyka wybranych metod

Działania legislacyjne

utrudnienia prawne poprzez ograniczenie dostępności do przedmiotów służących do popełniania przestępstw, niedopuszczenie do działalności wymagającej określonych cech i kwalifikacji osób, które ich nie posiadają

Oddziaływania penitencjarne

poprzez skuteczne odosobnienie osób pozbawionych wolności i ochrona społeczeństwa przed sprawcami przestępstw, kształtowanie społecznie pożądaných postaw, w szczególności poczucia odpowiedzialności oraz potrzeby przestrzegania porządku prawnego i tym samym powstrzymania się od powrotu do przestępstwa

Współpraca społeczności lokalnych

współpraca społeczności lokalnych z policją, strażą miejską

Zmiana środowiska naturalnego

Kontrola społeczna

rozumiana jako działalność, która zmierza do podporządkowania członków społeczeństwa normom grupowym, to jest takim regułom zachowania, które określają, jakie zachowanie jest wskazane, nakazane, uprawnione, reagowanie na przejawy naruszania ładu i porządku, na przejawy tzw. złego zachowania

Mechanizmy kontroli społecznej

czyli kto wobec kogo oraz jakimi środkami wpływa na przestrzeganie norm grupowych (agenty ochrony prawnej: sąd, prokuratura, policja, inspekcja celna, straż graniczna, agenty ochrony pozaprawnej, np. instytucje religijne)

Sformalizowana

Niesformalizowana

MECHANIZMY
KONTROLI SPOŁECZNEJ

brak normatywnej określoności np. kontrola wykonywana w ramach wspólnot lokalnych (tzw. sąsiedzka czujność)

Ich rola polega na:

sygnalizowaniu zagrożenia przestępstwem

przekazywaniu informacji o jego popełnieniu

tworzenie „zapór” fizycznych

Instalacje alarmowe

Monitoring

Źródło: Opracowano na podstawie: Polityka kryminalna. Zapobieganie przestępczości

<https://prawo.uni.wroc.pl/sites/default/files/students-resources/POLITYKA%20KRYMINALNA.pdf> (pobrano 31.08.2021)

Strategie walki z przestępczością

METODY STRATEGII DESTRUKTYWNEJ

1. Oparte na budowaniu krytycznych postaw wobec przestępczości.
2. Uwzględniają założenie, że skuteczny sposób walki z przestępczością to:
 - zaostrenie kar i surowsze karanie sprawców, w celu odstraszenia potencjalnych sprawców,
 - należy karać surowiej przestępców, ponieważ tak chce społeczeństwo,
 - wykorzystanie poziomu lęku przed przestępczością, kształtowaną np. przez media.
3. Polegają na eliminowaniu zjawisk dewiacyjnych stanowiących podłoże działalności przestępczej (uzależnień od narkotyków i alkoholu, uczestnictwa w subkulturach).

**Strategie walki
z przestępczością**

METODY STRATEGII KONSTRUKTYWNEJ

1. Oparte są na:
 - uczeniu zachowań zgodnych z prawem i obowiązującym systemem wartości,
 - szkoleniu, przekazywaniu wiedzy i umiejętności w określonych dziedzinach (skutecznego poszukiwania pracy, radzenia sobie ze stresem itp.),
 - pokazywaniu: jak zaspokajać podstawowe i rozwojowe potrzeby;
 - demonstrowaniu recepty na realizację własnych aspiracji,
 - wskazywaniu sposobów osiągnięcia społecznego awansu.

Zalety i wady strategii walki z przestępczością

Inne formy walki z przestępczością

Dzięki nowelizacją polskiego prawa powstały różne, nowe formy walki z przestępczością zorganizowaną.

Status świadka koronnego

Porozumienie prokuratora z oskarżonym

Świadek incognito

„Wszystkie one zrodziły się w systemie common law², a ich zadaniem miała być skuteczniejsza walka z narastającą działalnością przestępczą, w tym zwłaszcza zorganizowaną”¹.

¹ B. Hołyst, Kryminalistyka, Wydawnictwo Prawnicze Lexis Nexis, Warszawa 2004, s. 177.

Common law – prawo precedensowe (zwyczajowe).

Status świadka koronnego

Status świadka koronnego

W Polsce status ten zaczął obowiązywać, wraz z wejściem w życie ustawy z 25 czerwca 1997 roku o świadku koronnym¹.

Status świadka koronnego

... osoba podejrzana o wykonywanie przestępstw, która za uniknięcie kary godzi na współpracę i swoimi zeznaniami obciąża innych przestępców z którymi współpracował, potencjalny przyszły świadek koronny.

Informacje ujawnione przez tą osobę, mają na celu ujawnienie przestępstw dokonywanych przez grupy przestępcze².

Wówczas śledztwo przeciwko osobie, idącej na ugodę zostaje umorzone i zostaje on objęty statusem świadka koronnego

Instytucja świadka koronnego

„... jest wynikiem przeświadczenia, że efektywność walki z przestępczością zorganizowaną niejednokrotnie zależy od rozbicia solidarności członków grupy przestępczej”³.

¹ Dz.U. Nr 114, poz. 783, z późn. zm.

² J. Gajewski, *Przestępczość zorganizowana w Polsce- wybrane przykłady*, Wyższa Szkoła Bezpieczeństwa, Poznań 2017, s. 29.

³ A. Marek, Waltoś S., *Podstawy prawa i procesu karnego*, Wydawnictwo Prawnicze Lexis Nexis, Warszawa 2003, s. 216.

Status świadka koronnego

Status świadka koronnego

jest możliwy, gdy: „przestępstwa popełnione w zorganizowanej grupie przestępczej lub w związku, który ma na celu popełnianie takich przestępstw jak¹:

zamach na życie Prezydenta

zabójstwo zwykłe i kwalifikowane

nielegalny wyrób, handel materiałami wybuchowymi i jonizującymi, itp.

przestępstwa przeciwko mieniu

przestępstwa związane z wytwarzaniem środków odurzających i psychotropowych

przestępstwa związane z przetwarzaniem środków odurzających i psychotropowych

przestępstwa związane obrotem środków odurzających i psychotropowych

przestępstwa mające na celu podrabianie znaków skarbowych akcyzy

¹ B. Hołyst, Kryminalistyka, Wydawnictwo Prawnicze Lexis Nexis, Warszawa 2004, s. 1184.

Zadania dotyczące obrony świadka koronnego

Zadania dotyczące obrony świadka koronnego

Zadania dotyczące obrony świadka koronnego są ustanowione w Rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 30 grudnia 1998 roku, a należą do nich¹:

wskazanie i umożliwienie świadkowi koronnemu i jego najbliższej rodzinie bezpiecznego miejsca pobytu

nadanie ochrony świadkowi koronnemu i jego najbliższym

wyjaśnienie w jaki sposób i z kim mogą się oni kontaktować

zmiana tożsamości

¹ B. Hołyst, Kryminalistyka, Wydawnictwo Prawnicze Lexis Nexis, Warszawa 2004, s. 1184.

Ograniczenia życia świadka koronnego i jego najbliższych

Ograniczenia życia świadka koronnego

Świadkowie koronni, a także ich najbliższa rodzina (żona, mąż, dzieci), muszą być przygotowani, na wyrzeczenia które będą utrudniać im normalne życie w społeczeństwie¹:

konieczność występowania przed sądem przez wiele lat

brak pewności o przyszłość

ciągłe zagrożenie

izolacja

¹ J. Gajewski, Przemocność zorganizowana w Polsce- wybrane przykłady, Wyższa Szkoła Bezpieczeństwa, Poznań 2017, s. 30.

Porozumienie prokuratora z oskarżonym

Porozumienie prokuratora z oskarżonym

Nowością dotąd nieznaną w polskim prawie było wprowadzenie porozumienia pomiędzy prokuratorem, a oskarżonym, które zostało zawarte w art335 k.p.k¹.

Porozumienie prokuratora z oskarżonym

Porozumienie te często nazywane jest układaniem się, czy też targowaniem lecz jest to stwierdzenie bardzo na wyrost ponieważ „nie ma tu (...) w zasadzie tak wielu możliwości wysuwania wzajemnych propozycji i czynienia ustępstw wobec drugiej strony dotyczących liczby zarzutów, wysokości kary”².

Porozumienie prokuratora z oskarżonym

Artykuł 335 k.p.k. stanowczo opisuje że „prokurator może umieścić w akcie oskarżenia wnioski o wydanie wyroku skazującego i orzeczenie uzgodnionych z oskarżonym kary lub środka karnego za występki zagrożony karą nieprzekraczającą 10 lat pozbawienia wolności bez przeprowadzenia rozprawy”³.

Jeżeli więc zeznania podejrzanego nie budzą podejrzeń to nie ma wtedy potrzeby przeprowadzania dalszych czynności dowodowych.

¹ Znowelizowany ustawą z dnia 10 stycznia 2003 roku o zmianie ustawy Kodeks postępowania karnego, ustawy-wprowadzające Kodeks postępowania karnego, ustawy o świadku koronnym oraz ustawy o ochronie informacji niejawnych, Dz.U.Nr 17, poz.155, z późn.zm.

² B. Hołyst, Kryminalistyka, Wydawnictwo Prawnicze Lexis Nexis, Warszawa 2004, s. 1121.

³ Ustawa z dnia 10 stycznia 2003 roku o zmianie ustawy Kodeks postępowania karnego, ustawy-wprowadzające Kodeks postępowania karnego, ustawy o świadku koronnym oraz ustawy o ochronie informacji niejawnych, Dz.U.Nr 17, poz.155, z późn.zm.

Świadek incognito

Świadek incognito

W trosce o naocznych świadków wydarzeń i w chęci uzyskania zeznań, ustawa z dnia 6 lipca 1995 roku o zmianie postępowania karnego, wprowadziła instytucje świadka incognito, a działania dotyczące bezpieczeństwa świadków, wraz z procedurą składania zeznań przedstawiono w art. 184 k.p.k.

Świadek incognito

„Jeżeli zachodzi uzasadniona obawa niebezpieczeństwa dla życia, zdrowia, wolności albo mienia w znacznych rozmiarach świadka lub osoby dla niego najbliższej, sąd, a w postępowaniu przygotowawczym prokurator, może wydać postanowienie o zachowaniu w tajemnicy okoliczności umożliwiających ujawnienie tożsamości świadka, w tym danych osobowych, jeżeli nie mają one znaczenia dla rozstrzygnięcia w sprawie”¹.

„Postępowanie w tym zakresie toczy się bez udziału stron i objęte jest tajemnicą państwową”².

Świadek incognito

powinien być postronny, musi posiadać istotne i szczegółowe informacje na temat danego przestępstwa.

¹ Ustawa z dnia 10 stycznia 2003 roku o zmianie ustawy Kodeks postępowania karnego, ustawy-wprowadzające Kodeks postępowania karnego, ustawy o świadku koronnym oraz ustawy o ochronie informacji niejawnych, Dz.U. Nr 17,poz.155, z późn.zm.

² Tamże.

Świadek incognito

Świadek incognito

Tożsamość osoby objętej instytucją świadka incognito pełni tajemnicę państwową.

Świadek incognito

Dane osobowe osoby składającej zeznania mogą zostać ujawnione tylko i wyłącznie do informacji sądu, prokuratorowi i niekiedy funkcjonariuszowi policji, który prowadzi daną sprawę¹.

Świadkowi incognito, a także jego najbliższemu otoczeniu powinno się zapewnić ochronę.

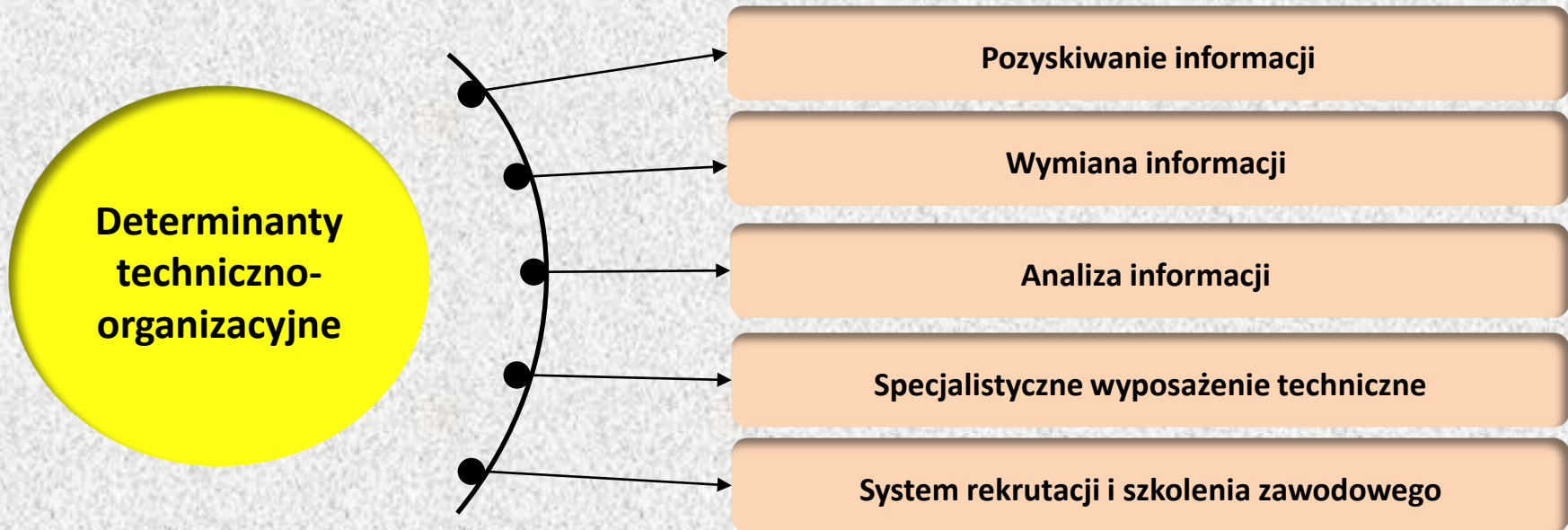
Status świadka incognito

mógłby stanowić uzupełnienie świadka koronnego

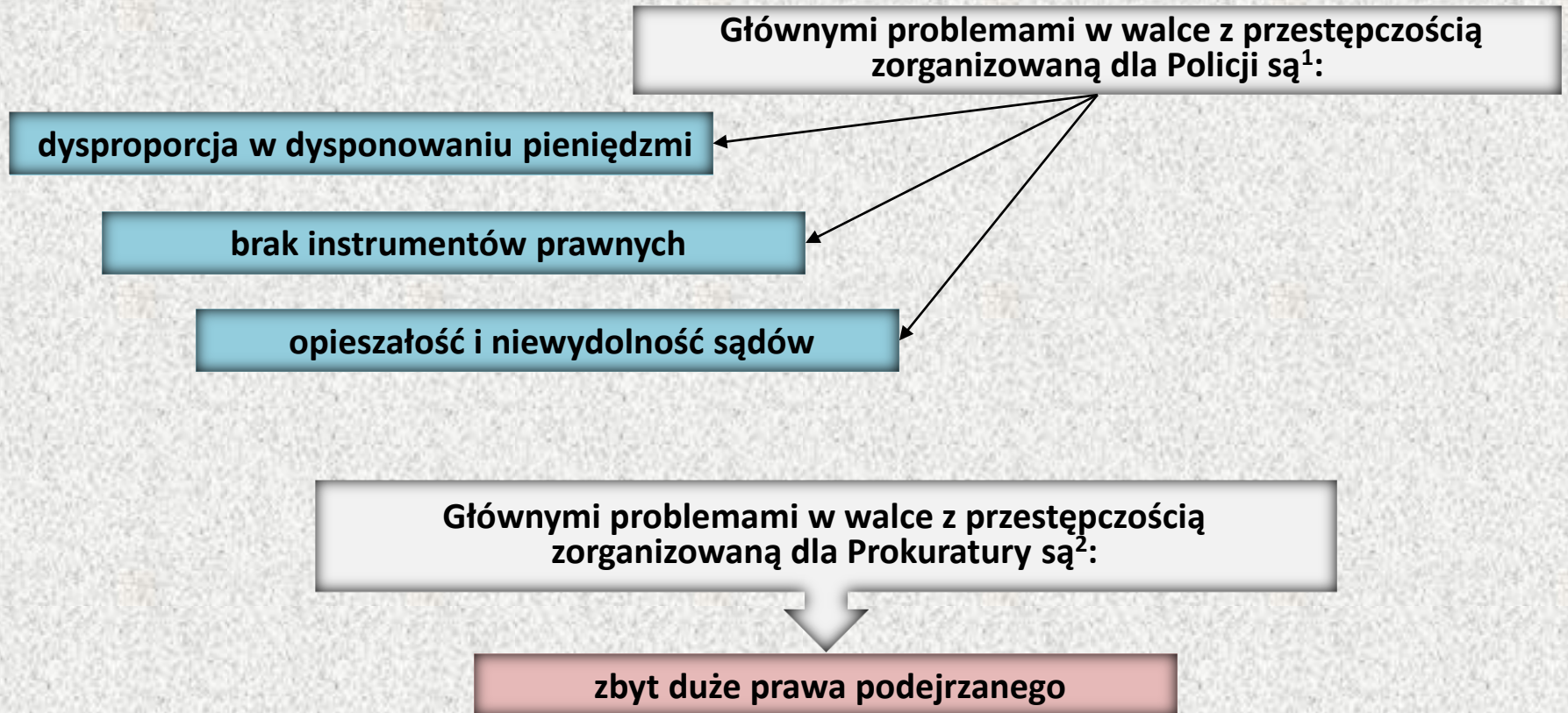
¹ J. Gajewski, *Przestępczość zorganizowana w Polsce- wybrane przykłady*, Wyższa Szkoła Bezpieczeństwa, Poznań 2017, s. 33.

Uwarunkowania podmiotów odpowiedzialnych za walkę z przestępczością zorganizowaną

Formy działania organizacyjnego, organów ścigania odgrywają dużą rolę
w walce z grupami przestępczymi.

Ograniczenia skuteczności walki z przestępczością zorganizowaną

¹ Z. Rau, *Przestępczość zorganizowana w Polsce i jej zwalczanie*, Kantor Wydawniczy Zakamycze 2002, s. 355.

² J. Gajewski, *Przestępczość zorganizowana w Polsce- wybrane przykłady*, Wyższa Szkoła Bezpieczeństwa, Poznań 2017, s. 35.

Propozycje poprawy istniejącego stanu rzeczy

Najważniejszym elementem w walce z przestępczością zorganizowaną jest odpowiedni, sprawny i płynny system współpracy organów państwowych.

W działaniu organów ścigania, największym problemem jest pogodzenie form działania prowadzących do zlikwidowania grup przestępczych z prawami człowieka, a także z zagwarantowaniem sprawiedliwego procesu karnego w związku z podejrzanymi.

W tym przypadku, można by było zwiększyć uprawnienia organów ścigania a to wiązałoby się z możliwością poprawy skuteczności danych instytucji.

Ważnym czynnikiem również jest poprawa ochrona danych, świadków koronnych czy incognito.

Propozycje poprawy istniejącego stanu rzeczy

Żeby skutecznie walczyć z grupami przestępczymi należy kłaść szczególny nacisk, na wymienione czynniki „na właściwy przebieg” ścieżki legislacyjnej tworzenia aktów prawnych oraz koordynację i pełną wymianę informacji pomiędzy podmiotami tworzącymi prawo.

„W tym zakresie należy stworzyć centrum wymiany i analizy informacji między organami ustawowo zajmującymi się zwalczaniem przestępczości”¹.

Następnym równie ważnym czynnikiem, co uwarunkowania prawne są uwarunkowania techniczne służb.

Wyposażenie w nowoczesną technologię jest niezbędne w walce z zorganizowaną przestępczością, lecz technika to nie wszystko „Właściwa dbałość o warunki socjalno-bytowe ich pracowników, tworzenie dobrej atmosfery pracy oraz stałość kierownictwa tych organów decyduje o motywacji funkcjonariuszy do zwalczania przestępczości zorganizowanej”².

¹ E. Pływaczewski, *Przestępczość zorganizowana z punktu widzenia polityki, teorii i praktyki*, (w:) *Przestępczość zorganizowana. Świadek koronny...*, Wydawnictwo Prawnicze 2005, s.121.

² Z. Rau, *Przestępczość zorganizowana ...*, Kantor Wydawniczy Zakamycze 2002, s. 359.

Administracyjne metody przeciwdziałania przestępczości

Administracyjne podejście do przestępczości zakłada wykorzystywanie prawnoadministracyjnych instrumentów w celu eliminowania lub ograniczania sfer aktywności przestępczej między innymi przez stosowanie mechanizmów kontrolnych, prowadzenie odpowiedniej polityki wydawania pozwoleń, koncesji czy innego rodzaju decyzji administracyjnych, a także tworzenie skutecznego ustawodawstwa¹.

W procesie prawotwórczym założeniem administracyjnego podejścia do przestępczości jest wyposażenie organów administracji (centralnej i samorządowej) w narzędzia pozwalające nie tylko na ograniczanie podatności tych podmiotów na zagrożenia ze strony środowisk przestępczych (aspekt prewencyjny), lecz także zapewniające organom administracji instrumenty prawne służące ograniczeniu różnego rodzaju sfer działalności przestępczej.

Administracyjne podejście może więc polegać zarówno na samodzielnych działaniach prowadzonych przez organy administracji, jak i na ich bezpośredniej współpracy z organami ścigania¹.

Same organy ścigania w swojej działalności korzystają z instrumentów administracyjnych. Jednym z nich jest umożliwianie tym organom dostępu do baz danych będących w posiadaniu różnych organów administracji publicznej, w których znajdują się zasoby użyteczne w ściganiu sprawców przestępstw.

¹ M. Cichomski , M. Kumanek, Administracyjne metody przeciwdziałania przestępczości – Nieformalna Sieć ds. Administracyjnego Podejścia do Przeciwdziałania i Zwalczania Przestępczości Zorganizowanej, Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego, 2013/5/8, s. 153.

Administracyjne metody przeciwdziałania przestępczości

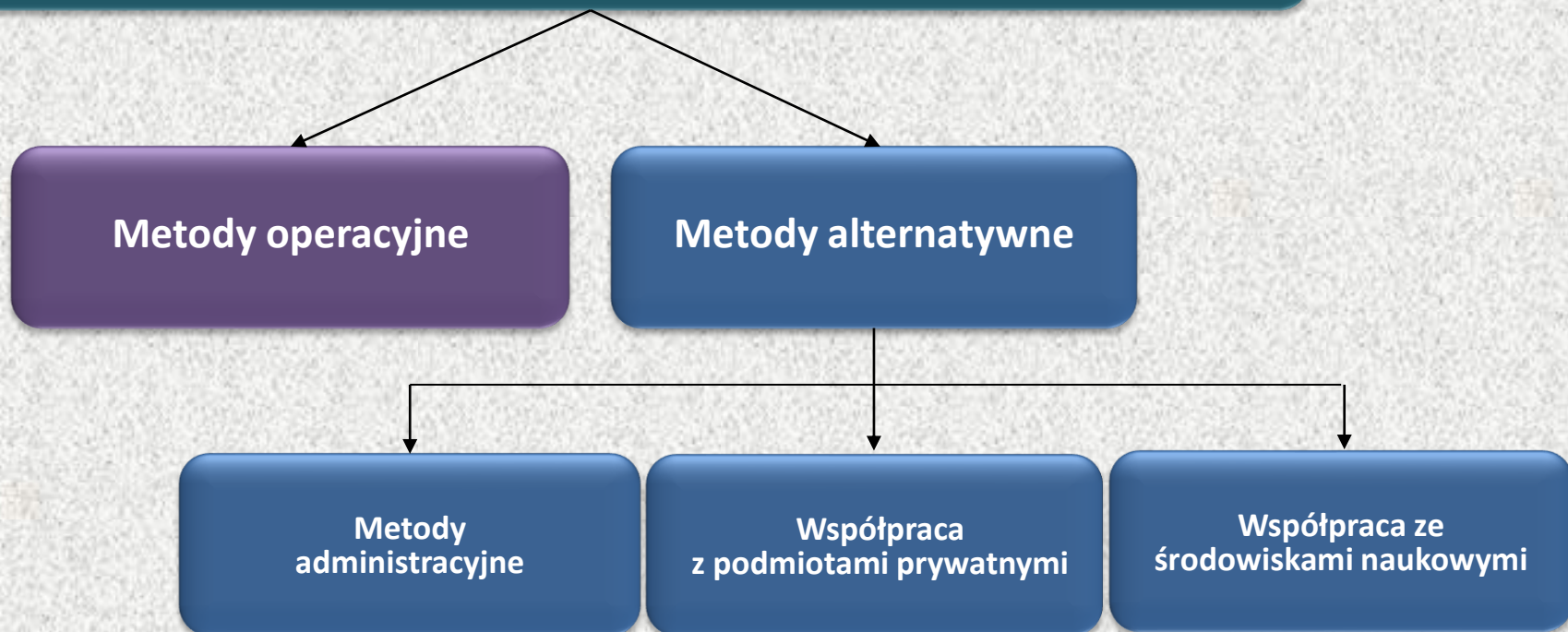
Administracyjne metody wpisują się w ideę zintegrowanego podejścia do przestępczości zorganizowanej, wskazywanego na forum Unii Europejskiej jako kluczowe dla wzmocnienia zdolności poszczególnych krajów do przeciwdziałania i zwalczania tej formy przestępczości.

Zintegrowane podejście zakłada z jednej strony pogłębianie współpracy między organami ścigania, czego wynikiem ma być zwiększenie ich skuteczności w zwalczaniu przestępczości (określane na poziomie UE jako czynności operacyjne, które należy jednak rozumieć szerzej, uwzględniając przede wszystkim czynności operacyjno-rozpoznawcze i dochodzeniowo-śledcze).

Z drugiej strony podkreśla ono subsydiarne znaczenie wykorzystania metod alternatywnych, polegających na bezpośredniej współpracy organów ścigania z podmiotami zewnętrznymi – sektorem prywatnym (przede wszystkim ze zrzeszeniami branżowymi czy koncernami), organizacjami pozarządowymi, środkami masowego przekazu czy jednostkami naukowymi, a także z innymi organami administracji publicznej.

Administracyjne metody przeciwdziałania przestępczości

Zintegrowane podejście do przestępczości zorganizowanej

Instytucje do zwalczania przestępczości zorganizowanej

W Polsce po 1989 r. ukształtował się i funkcjonuje nadal resortowy system zwalczania i przeciwdziałania zorganizowanej przestępczości zorganizowanej.

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji

Policja

Centralne Biuro Śledcze Policji

Straż Graniczna

Ministerstwo Obrony Narodowej

Żandarmeria Wojskowa

Służba Kontrwywiadu Wojskowego

Ministerstwo Finansów

Krajowa Administracja Skarbowa

Generalny Inspektor Informacji Finansowej

Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego

Centralne Biuro Antykorupcyjne

Komisja Nadzoru Finansowego

Policja

Policja

Zarówno dane statystyczne jak i przeprowadzane badania nie pozostawiają żadnych wątpliwości, iż główną rolę w zwalczaniu przestępczości zorganizowanej, w tym jej form ekonomicznych, odgrywa Policja¹.

Wynika to przede wszystkim z zadań tej instytucji, określonych w art. 1 ustawy o Policji².

Spośród wymienionych powyżej obszarów zagrożeń zorganizowaną przestępczością gospodarczą w praktyce zadania Policji obejmują wszystkie, tj.³:

przestępczość podatkową – akcyza, VAT (w tym paliwa i oszustwa karuzelowe)

przestępczość na rynku kapitałowym – bankowa, ubezpieczeniowa, giełdy

przestępstwa związane z organizacją i prowadzeniem gier hazardowych

przestępstwa w obszarze zamówień publicznych

przestępczość związaną z dystrybucją i wykorzystaniem środków unijnych

przestępczość przeciwko własności intelektualnej

przestępczość związaną ze środowiskiem naturalnym (odpady, rośliny, zagospodarowanie gruntów)

pranie pieniędzy

Uprawnienia Policji w wyżej wymienionym obszarze dopuszczają stosowanie wszystkich dopuszczalnych w ustawie metod pracy operacyjnej, czynności dochodzeniowo-śledczych zgodnie z obowiązującymi zasadami.

¹ O. Krajniak, Zorganizowane grupy przestępcze. Studium kryminalistyczne, Lex a Wolter Kluwer business, Warszawa 2011, s. 290.

² Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz.U. nr 30, poz. 179, ost. zm. Dz.U. 2017, poz. 60, 224, 708, 1086, 1321).

³ W. Mądrzejowski, Instytucje zwalczające zorganizowaną przestępczość ekonomiczną w Polsce, Kultura Bezpieczeństwa Nauka – Praktyka – Refleksje, Nr 29, 2018, s. 84.

Centralne Biuro Śledcze Policji

Centralne Biuro Śledcze Policji

W ramach Policji za zwalczanie przestępczości zorganizowanej we wszystkich jej formach odpowiada Centralne Biuro Śledcze Policji powołane w 2014 r. i kontynuujące realizację zadań wykonywanych przez Centralne Biuro Śledcze, a wcześniej Biuro do Walki z Przestępczością Zorganizowaną Komendy Głównej Policji¹.

Zakres działania CBŚP obejmuje m.in.:

planowanie, koordynowanie i podejmowanie działań ukierunkowanych na rozpoznawanie i zwalczanie przestępczości zorganizowanej krajowej i międzynarodowej, w szczególności o charakterze kryminalnym, narkotykowym i ekonomicznym oraz jej zapobieganie

prowadzenie postępowań przygotowawczych w sprawach dotyczących zorganizowanych grup przestępczych

organizowanie i podejmowanie czynności operacyjno-rozpoznawczych we współpracy z jednostkami Policji

koordynowanie działań w zakresie rozpoznawania operacyjnego zagrożeń terrorystycznych i ekstremistycznych oraz współdziałanie z jednostkami organizacyjnymi Policji i podmiotami pozapolicyjnymi

prowadzenie działań mających na celu rozpoznawanie i zwalczanie przestępczości zorganizowanej w cyberprzestrzeni

prowadzenie zbiorów danych na potrzeby zadań realizowanych w CBŚP

Poza CBŚP istotną rolę w zwalczaniu przestępczości zorganizowanej powinny odgrywać jeszcze dwie komórki organizacyjne Komendy Głównej Policji, których powołanie nastąpiło w drodze ustawy:

Krajowe Centrum Informacji Kryminalnej

Biuro Odzyskiwania Mienia

¹ W. Mądrzejowski, Instytucje zwalczające zorganizowaną przestępczość ekonomiczną w Polsce, Kultura Bezpieczeństwa Nauka – Praktyka – Refleksje, Nr 29, 2018, s. 85.

Krajowe Centrum Informacji Kryminalnej

Krajowe Centrum Informacji Kryminalnej

Zgodnie z ustawą, KCIK jest ogólnopolskim systemem informacyjnym gromadzącym, przetwarzającym i przekazującym informacje kryminalne podmiotom zwalczającym przestępczość i zapobiegającym jej¹.

Pozyskiwane informacje dotyczą przestępstw, osób przeciwko którym prowadzone są postępowania karne, przedmiotów wykorzystywanych do popełniania przestępstw lub utraconych, przedsiębiorstw, spółek, fundacji, stowarzyszeń, co do których zachodzi uzasadnione podejrzenie, że zostały wykorzystane w celu popełnienia przestępstwa².

Do zadań Wydziału – Krajowego Centrum Informacji Kryminalnych należy w szczególności³:

administrowanie danymi gromadzonymi w bazach danych Krajowego Centrum Informacji Kryminalnych

realizowanie zleceń o uzupełnienie informacji w ramach obsługi zapytań kierowanych do Szefa KCIK

rozpatrywanie wniosków osób o udostępnienie informacji dotyczących przetwarzania ich danych osobowych w bazach danych KCIK na podstawie przepisów o ochronie danych osobowych

inicjowanie oraz udział w przygotowywaniu studiów wykonalności, założeń oraz koncepcji rozwiązań teleinformatycznych planowanych do wdrożenia w ramach KCIK oraz współdziałanie w ich wdrażaniu

organizacja oraz udział w doskonaleniu zawodowym policjantów w zakresie właściwości wydziału

administrowanie systemami przetwarzania informacji niejawnymi wykorzystywanymi na potrzeby wydziału

¹ Dz.U. 2015, poz. 1930.

² W. Mądrzejowski, Instytucje zwalczające zorganizowaną przestępczość ekonomiczną w Polsce, Kultura Bezpieczeństwa Nauka – Praktyka – Refleksje, Nr 29, 2018, s. 87.

³ www.policja.pl/pol/kgp/dokumenty, pobr. 22.02.2018.

Biuro Odzyskiwania Mienia

Biuro Odzyskiwania Mienia

Zwalczanie przestępczości zorganizowanej, a szczególnie grup przestępczych działających w sferze ekonomicznej można uznać za efektywne dopiero w sytuacji, gdy członkowie zlikwidowanej przez organy ścigania grupy nie tylko ponoszą odpowiedzialność karną, ale także pozbawieni są środków, które uzyskali w trakcie popełniania przestępstw¹.

W celu bardziej skutecznego pozbawiania sprawców owoców popełnionych przestępstw podjęto w Europie szereg przedsięwzięć. Najistotniejsze z nich to powstanie krajowych Biur Odzyskiwania Mienia.

Do zadań Krajowego Biura Odzyskiwania Mienia należy:

w obszarze współpracy międzynarodowej:

realizowanie zadań krajowego Biura Odzyskiwania Mienia

prowadzenie współpracy międzynarodowej, dotyczącej problematyki ujawniania, identyfikowania, zabezpieczania i odzyskiwania pochodzącego z przestępstwa mienia lub mającego związek z przestępstwem, w szczególności w zakresie działalności Międzyagencyjnej Sieci Odzyskiwania Mienia Camden i innych podobnych inicjatyw międzynarodowych

na terenie kraju m.in.:

sprawowanie nadzoru nad realizacją przez jednostki i komórki organizacyjne Policji zadań w zakresie wykrywania i identyfikowania mienia pochodzącego z przestępstwa lub innego mienia związanego z przestępstwem

współdziałanie z krajowymi podmiotami uprawnionymi do ujawniania, identyfikowania, zabezpieczania i odzyskiwania mienia w tym wymiana informacji o mieniu związanym z przestępstwem w związku z prowadzonymi postępowaniami przygotowawczymi i czynnościami operacyjno-rozpoznawczymi

¹ W. Mądrzejowski, Instytucje zwalczające zorganizowaną przestępczość ekonomiczną w Polsce, Kultura Bezpieczeństwa Nauka – Praktyka – Refleksje, Nr 29, 2018, s. 87.

Straż Graniczna

Straż Graniczna

zadania Straży Granicznej obejmują zwalczanie wielu form przestępstw „zorganizowanej przestępczości ekonomicznej”¹.

Do zadań Straży Granicznej należy rozpoznawanie, zapobieganie i wykrywanie przestępstw i wykroczeń oraz ściganie ich sprawców, w zakresie właściwości Straży Granicznej, m.in.:

przestępstw dotyczących zgodności przekraczania granicy państwowej z przepisami

wykonywaniem pracy przez cudzoziemców

prowadzeniem działalności gospodarczej przez cudzoziemców

przestępstw przeciwko dokumentom dot. obszaru działania Straży Granicznej

przestępstw skarbowych tj. przestępstw akcyzowych, celnych i dewizowych

przestępstw związanych z przekraczaniem granicy państwowej

przemieszczaniu przez granicę towarów oraz wyrobów akcyzowych, broni, amunicji

przemieszczaniu przez granicę materiałów wybuchowych

przemieszczaniu przez granicę przedmiotów określonych w przepisach o bibliotekach i innych przepisach

przestępstw dot. migracji określonych w przepisach ustawy o cudzoziemcach

przestępstw przeciwko bezpieczeństwu powszechnemu

przestępstw o charakterze korupcyjnym popełnionych przez funkcjonariuszy Straży Granicznej

przestępstw związanych z handlem ludźmi

¹ Ustawa z 12 października 1990 r. o Straży Granicznej (t. j. Dz.U. 2016, poz. 1643).

Żandarmeria Wojskowa

Żandarmeria Wojskowa

Instytucją, która spełnia m.in. funkcje policyjne w ramach Sił Zbrojnych jest Żandarmeria Wojskowa. Działa ona w oparciu o ustawę o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych.

Do zadań Żandarmerii Wojskowej należy m.in. wykrywanie przestępstw i wykroczeń, popełnionych przez:

żołnierzy pełniących czynną służbę wojskową

żołnierzy niebędących w czynnej służbie wojskowej w czasie noszenia przez nich mundurów

pracowników zatrudnionych w JW. w związku z popełnieniem przez nich czynu zabronionego

osób niebędących żołnierzami jeżeli współdziałają z wyżej wymienionymi w popełnieniu tych czynów

Uprawnienia ŻW do podejmowania czynności związanych ze zwalczaniem przestępczości zorganizowanej wynikają z ustawy - określającej możliwość stosowania kontroli operacyjnej w sprawach umyślnych przestępstw, m.in.

zamachu na jednostki i komórki organizacyjne Sił Zbrojnych

uprowadzenia statku powietrznego lub wodnego

przyjęcia lub udzielenia korzyści majątkowej w związku z pełnieniem funkcji publicznej

uprowadzenia osoby

udziału w zorganizowanej grupie przestępczej

nielegalnego posiadania lub handlu bronią, amunicją, materiałów wybuchowych, narkotyków, itp.

rozboju i kradzieży rozbójniczej, zaboru środków walki

przestępstw ściganych na mocy umów i porozumień międzynarodowych

Służba Kontrwywiadu Wojskowego

Służba Kontrwywiadu Wojskowego

Zgodnie z art. 5 ustawy o Służbie Kontrwywiadu Wojskowego do jej zadań należy m.in. rozpoznawanie, zapobieganie oraz wykrywanie przestępstw i wykroczeń popełnianych przez żołnierzy pełniących służbę wojskową, funkcjonariuszy Służby Kontrwywiadu Wojskowego i Służby Wywiadu Wojskowego oraz pracowników Sił Zbrojnych RP i innych jednostek organizacyjnych Ministerstwa Obrony Narodowej.

Spośród typów przestępstw wymienionych w art. 5 ustawy należy zwrócić uwagę na:

przestępstwa o charakterze korupcyjnym – art. 228–230 k.k.

wpływanie na czynności sądu – art. 232 k.k.

falszywe zeznania, fałszywe oskarżenia – art. 234

tworzenie fałszywych dowodów – art. 235

poplecznictwo – art. 239 k.k.

... jeżeli dotyczą one obrotu towarami, technologiami i usługami o szczególnym znaczeniu dla bezpieczeństwa państwa, potencjału obronnego, Sił Zbrojnych RP oraz jednostek organizacyjnych MON.

Wśród obszarów zainteresowania SKW można wskazać na szereg obszarów, które mogą być objęte zagrożeniami ze strony zorganizowanych grup przestępczych, szczególnie w obrocie paliwami, bronią i materiałami o znaczeniu strategicznym, środkami odurzającymi czy działalności w obszarze Sił Zbrojnych grup o charakterze nieformalnym¹.

Uprawnienia SKW w związku ze zwalczaniem przestępczości obejmują czynności o charakterze operacyjno-rozpoznawczym, analityczno-informacyjnym oraz wynikające z ustawy o ochronie informacji niejawnych.

¹ W. Mądrzejowski, op cit., ..., s. 96.

Krajowa Administracja Skarbowa

Krajowa Administracja Skarbowa

Sformułowana w ustawie rola Krajowej Administracji Skarbowej (KAS) w ramach administracji rządowej polega na realizacji dochodów z tytułu podatków, należności celnych, opłat oraz nieopodatkowanych należności budżetowych.

Ponadto do zadań KAS należy ochrona interesów Skarbu Państwa oraz obszaru celnego Unii Europejskiej, a ponadto:

realizacja dochodów z podatków i opłat oraz nieopodatkowanych należności budżetowych

realizacja innych należności, na podstawie odrębnych przepisów

realizacja dochodów z należności celnych opłat związanych z przywozem i wywozem towarów

realizacja polityki celnej wynikającej z członkostwa w unii celnej Unii Europejskiej

wykonywanie egzekucji administracyjnej należności pieniężnych

wykonywanie zabezpieczeń należności pieniężnych

przeciwdziałanie praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu

rozpoznawanie, wykrywanie i zwalczanie przestępstw i wykroczeń skarbowych

zwalczanie przestępstw związanych z naruszeniem przepisów dotyczących zakazanych towarów

rozpoznawanie, wykrywanie i zwalczanie przestępstw (zorganizowanych grup przestępczych)

rozpoznawanie, wykrywanie i zwalczanie przestępstw korupcyjnych i urzędniczych

Generalny Inspektor Informacji Finansowej

Generalny Inspektor Informacji Finansowej

Działa na podstawie Ustawy o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu z dnia 1 marca 2018 r.

Jest jednoosobowym centralnym organem administracji państwowej, w sprawach zapobiegania wprowadzaniu do obrotu finansowego wartości majątkowych pochodzących z nielegalnych lub nieujawnionych źródeł oraz przeciwdziałania finansowaniu terroryzmu.

Do zadań Generalnego Inspektora należy uzyskiwanie, gromadzenie, przetwarzanie i analizowanie informacji oraz podejmowanie działań w celu przeciwdziałania wprowadzaniu do obrotu finansowego wartości majątkowych pochodzących z nielegalnych lub nieujawnionych źródeł i przeciwdziałania finansowaniu terroryzmu, a w szczególności:

badanie przebiegu transakcji, co do których Generalny Inspektor powziął uzasadnione podejrzenia

przeprowadzanie procedury wstrzymania transakcji lub blokady rachunku

przekazywanie instytucjom informacji o podmiotach, mających związek z popełnianiem aktów terrorystycznych

przekazywanie uprawnionym organom dokumentów uzasadniających podejrzenie popełnienia przestępstwa

podejmowanie innych działań obejmujących przeciwdziałanie wykorzystywaniu polskiego systemu finansowego

zwalczanie przestępstw związanych z naruszeniem przepisów dotyczących zakazanych towarów

współpraca z instytucjami w zakresie wprowadzania do obrotu finansowego wartości z nielegalnych źródeł

współpraca z zagranicznymi instytucjami zajmującymi przeciwdziałaniem finansowaniu terroryzmu

Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego

Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego

Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego realizuje swoje ustawowe zadania w kilku dość istotnie różniących się obszarach.

Zgodnie z art. 5 ustawy¹ do zadań ABW, poza rozpoznawaniem, zapobieganiem i zwalczaniem zagrożeń dla bezpieczeństwa wewnętrznego państwa, porządku konstytucyjnego suwerenności, niepodległości, nienaruszalności terytorialnej i obronności, szpiegostwa, terroryzmu, ujawniania i wykorzystywania informacji niejawnych – należy także rozpoznawanie, zapobieganie i wykrywanie przestępstw:

godzących w podstawy ekonomiczne państwa

korupcji osób pełniących funkcje publiczne, jeżeli może to godzić w bezpieczeństwo państwa

w zakresie produkcji i obrotu towarami, technologiami o znaczeniu strategicznym dla bezpieczeństwa państwa

nielegalnego wytwarzania, posiadania i obrotu bronią, amunicją i materiałami wybuchowymi

nielegalnego wytwarzania, posiadania środków odurzających i substancji psychotropowych w skali międzynarod.

przeciwko wymiarowi sprawiedliwości, jeżeli pozostają w związku z przestępstwami wyżej wymienionymi

nielegalnego wytwarzania, posiadania i obrotu bronią masowej zagłady

¹ Ustawa z dnia 24 maja 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Agencji Wywiadu (Dz.U. 2002, nr 74, poz. 676 ze zm.)

Centralne Biuro Antykorupcyjne

Centralne Biuro Antykorupcyjne

Obszar zadań, a co za tym idzie i zakres uprawnień Centralnego Biura Antykorupcyjnego, został określony ustawowo¹.

Zadaniem podstawowym CBA (art. 2 ust. 1) jest rozpoznawanie, zapobieganie i wykrywanie przestępstw:

korupcyjnych określonych w art. 228 – 231 k.k.

przeciwko wymiarowi sprawiedliwości

przeciwko wyborom i referendum

przeciwko porządkowi publicznemu

przeciwko dokumentom

przeciwko obrotowi gospodarczemu

dotyczących finansowania partii politycznych

przeciwko obowiązkom podatkowym i rozliczeniom z tytułu dotacji i subwencji

przeciwko zasadom rywalizacji sportowej

dotyczących obrotu lekami, środkami spożywczymi specjalnego przeznaczenia

¹ Ustawa z dnia 9 czerwca 2006 r. o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym (t. j. Dz.U. 2017, poz. 1321).

Komisja Nadzoru Finansowego

Komisja Nadzoru Finansowego

Komisja Nadzoru Finansowego nie jest ani służbą specjalną, ani nie posiada narzędzi właściwych dla organów ścigania, lecz nie można pominąć jej określonej w ustawie¹ roli w zwalczaniu zagrożeń ze strony zorganizowanych grup przestępczych.

Do zadań Komisji Nadzoru Finansowego należy zaliczyć:

Sprawowanie nadzoru nad sektorem bankowym, rynkiem kapitałowym, ubezpieczeniowym, emerytalnym

nadzór nad instytucjami płatniczymi i biurami usług płatniczych, instytucjami pieniądza elektronicznego

nadzór nad sektorem kas spółdzielczych

podejmowanie działań służących funkcjonowaniu rynku finansowego, ubezpieczeniowego i emerytalnego

podejmowanie działań mających na celu rozwój rynku finansowego i jego konkurencyjności

podejmowanie działań edukacyjnych i informacyjnych w zakresie funkcjonowania rynku finansowego

udział w przygotowywaniu projektów aktów prawnych w zakresie nadzoru nad rynkiem finansowym

udział w przygotowywaniu projektów prawnych nadzoru nad rynkiem ubezpieczeniowym i emerytalnym

stwarzanie możliwości polubownego rozstrzygnięcia sporów między uczestnikami rynku finansowego

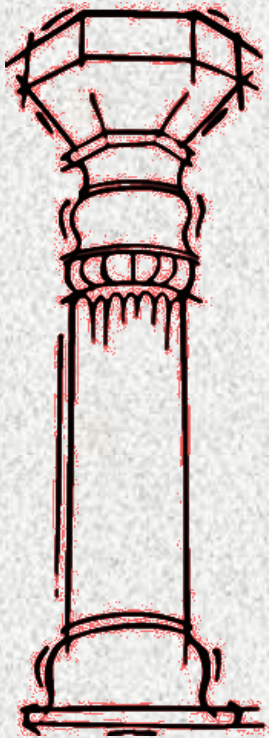
¹ Ustawa z dnia 21 lipca 2006 r. o nadzorze nad rynkiem finansowych (Dz.U. 2006, nr 157, poz. 1119).

Przeciwdziałanie i zwalczanie terroryzmu

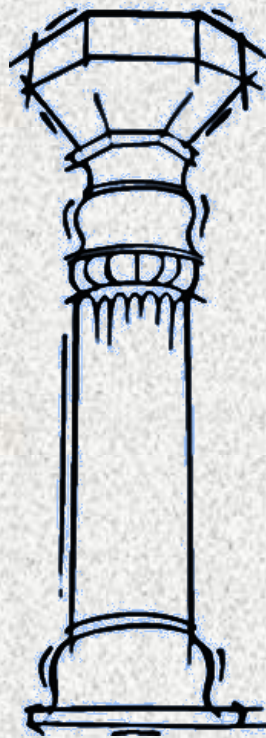
Przeciwdziałanie terroryzmowi

Skuteczny system przeciwdziałania terroryzmowi powinien bazować na 4 filarach:

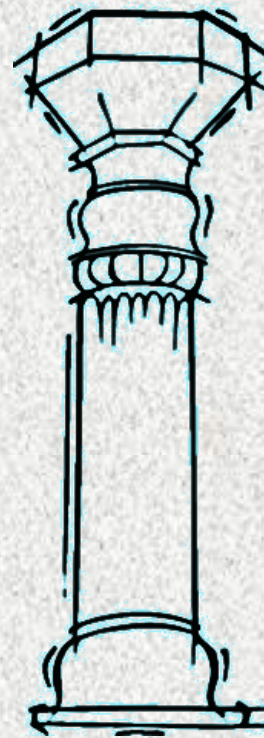
ROZPOZNAWANIE

ZAPOBIEGANIE

ZWALCZANIE

USUWANIE SKUTKÓW

Instrumenty ABW w walce terroryzmem

Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego (ABW)

jest ustawowo zobowiązana do rozpoznawania zagrożeń terrorystycznych i zapobiegania aktom terroru. Pozyskiwanie i analizowanie informacji pozwala na ocenę źródeł i skali zjawiska, wytypowanie grup potencjalnych zamachowców, rozpoznanie ich planów i zaplecza logistycznego¹.

Za zapobieganie zdarzeniom o charakterze terrorystycznym odpowiada Szef Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego. Instrumentami koordynacji służącymi realizacji działań w fazie zapobiegania są m.in.:

1) koordynacja czynności analityczno-informacyjnych podejmowanych przez służby specjalne oraz wymiany informacji przekazywanych przez:

Policję

Straż Graniczną

Służbę Ochrony Państwa

Państwową Straż Pożarną

Straż Marszałkowską

KAS

Żandarmerię Wojskową

RCB

dotyczących zdarzeń o charakterze terrorystycznym oraz danych o osobach, o których mowa w art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 10 czerwca 2016 r. o działaniach antyterrorystycznych (m.in. osobach podejmujących działalność na rzecz organizacji terrorystycznych) przez ich gromadzenie, przetwarzanie i analizowanie

¹ <https://www.gov.pl/web/mswia/abw> (pobrano 10.09.2021)

Instrumenty ABW w walce terroryzmem

2) zobowiązanie ww. służb i organów do przekazywania Szefowi Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, niezwłocznie po uzyskaniu, informacji służących realizacji działań antyterrorystycznych, klasyfikowanych zgodnie z katalogiem incydentów o charakterze terrorystycznym, który został określony w rozporządzeniu Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 22 lipca 2016 r. w sprawie katalogu incydentów o charakterze terrorystycznym;

3) prowadzenie z zachowaniem wymogów dotyczących ochrony informacji niejawnych, wykazu osób wyszczególnionych w art. 6 ust. 1 pkt 1–4 ustawy z dnia 10 czerwca 2016 r. o działaniach antyterrorystycznych, tj. mających związek z działalnością terrorystyczną lub organizacjami terrorystycznymi

4) przekazywanie służbom, instytucjom i innym organom administracji publicznej w zakresie ich właściwości – stosownie do potrzeb – informacji, o których mowa w rozporządzeniu Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w sprawie katalogu incydentów o charakterze terrorystycznym oraz informacji zawartych w ww. wykazie (także w postaci bieżących analiz stanu zagrożenia zdarzeniem o charakterze terrorystycznym)

5) niezwłoczne przekazywanie Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej, Prezesowi Rady Ministrów, ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych, Ministrowi Obrony Narodowej, ministrowi właściwemu do spraw zagranicznych oraz Ministrowi Koordynatorowi Służb Specjalnych informacji mogących mieć istotne znaczenie dla zapobiegania zdarzeniom o charakterze terrorystycznym

Instrumenty ABW w walce terroryzmem

6) koordynacja czynności operacyjno-rozpoznawczych dotyczących zdarzeń o charakterze terrorystycznym podejmowanych przez służby specjalne, Policję, Straż Graniczną, Krajową Administrację Skarbową i Żandarmerię Wojskową

7) możliwość wydania ww. podmiotom i służbom specjalnym zaleceń mających na celu usunięcie bądź minimalizację zaistniałego zagrożenia terrorystycznego

8) możliwość nieodpłatnego uzyskania dostępu do danych i informacji zgromadzonych w rejestrach publicznych i ewidencjach prowadzonych przez służby, instytucje, urzędy oraz jednostki organizacyjne im podległe lub przez nie nadzorowane

9) powoływanie w przypadku wprowadzenia stopnia alarmowego lub stopnia alarmowego sztabu koordynacyjnego, w skład którego wchodzi przedstawiciele wyznaczeni przez służby specjalne, Policję, Straż Graniczną, Straż Marszałkowską, Służbę Ochrony Państwa, Państwową Straż Pożarną, Krajową Administrację Skarbową, Żandarmerię Wojskową i Rządowe Centrum Bezpieczeństwa

Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego

Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego

```
graph TD; ABW[Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego] --> CA[Centrum Antyterrorystyczne]; ABW --> CTP[Centrum Prewencji Terrorystycznej];
```

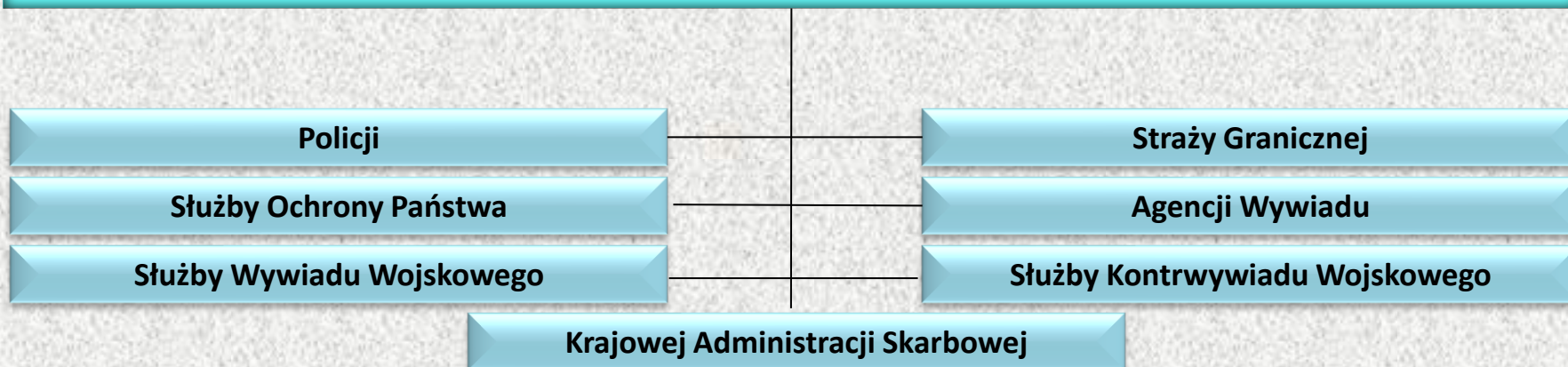
Centrum Antyterrorystyczne

Centrum Prewencji Terrorystycznej

Centrum Antyterrorystyczne ABW

Koordinację działań podejmowanych przez jednostki odpowiedzialne za ochronę antyterrorystyczną Polski zapewnia powołane w ramach ABW Centrum Antyterrorystyczne¹.

Całodobową służbę w nim pełnią, oprócz funkcjonariuszy ABW, oddelegowani funkcjonariusze, żołnierze i pracownicy m.in.:

Realizują oni zadania w ramach kompetencji instytucji, którą reprezentują.

Ponadto z Centrum Antyterrorystycznym aktywnie współpracują inne podmioty uczestniczące w systemie ochrony antyterrorystycznej RP, takie jak:

Rządowe Centrum Bezpieczeństwa	Państwowa Straż Pożarna	Ministerstwo Spraw Zagranicznych
Generalny Inspektor Inf. Finansowej	Sztab Generalny Wojska Polskiego	Żandarmeria Wojskowa

¹ <https://www.gov.pl/web/mswia/abw> (pobrano 10.09.2021)

Centrum Antyterrorystyczne ABW

Istotą systemu funkcjonowania CAT ABW jest koordynacja procesu wymiany informacji między uczestnikami systemu ochrony antyterrorystycznej, umożliwiającą wdrażanie wspólnych procedur reagowania w przypadku zaistnienia jednej z czterech kategorii zdefiniowanego zagrożenia¹:

zdarzenia terrorystycznego zaistniałego poza granicami Polski mającego wpływ na bezpieczeństwo RP i jej obywateli

zdarzenia terrorystycznego zaistniałego na terenie Polski mającego wpływ na bezpieczeństwo RP i jej obywateli

uzyskania informacji o potencjalnych zagrożeniach mogących wystąpić na terenie Polski i poza granicami RP

uzyskania informacji dotyczących prania pieniędzy lub transferów środków finansowych mogących świadczyć o finansowaniu działalności terrorystycznej

¹ <https://www.gov.pl/web/mswia/abw> (pobrano 10.09.2021)

Centrum Antyterrorystyczne ABW

Naczelną funkcją Centrum Antyterrorystycznego jest koordynacja w zakresie analityczno-informacyjnym działań służb i instytucji uczestniczących w zabezpieczeniu kraju przed zagrożeniami ze strony terrorystów.

Centrum wypełnia tę funkcję poprzez realizację następujących zadań¹:

**wspomaganie procesów decyzyjnych
w przypadku realnego zagrożenia atakiem terrorystycznym**

**koordynację współdziałania służb odpowiedzialnych za zwalczanie terroryzmu
w zakresie działań operacyjno-rozpoznawczych**

wykonywanie czynności analityczno- informacyjnych

**wspomaganie po ewentualnym zamachu terrorystycznym działań służb i instytucji
uczestniczących w ochronie antyterrorystycznej Polski**

współpracę zagraniczną

¹ T. Bąk, Oblicza terroryzmu, op. cit. , s. 138.

Centrum Prewencji Terrorystycznej ABW

Centrum Prewencji Terrorystycznej ABW (CPT ABW) specjalizuje się w szeroko pojętej profilaktyce terrorystycznej, której kluczowym elementem jest rozpowszechnianie wiedzy na temat możliwości zapobiegania niekorzystnym – z punktu widzenia bezpieczeństwa – zdarzeniom¹.

W tym zakresie CPT ABW organizuje odpowiednio dostosowane szkolenia dla funkcjonariuszy, pracowników służb specjalnych, a także organów administracji publicznej oraz innych podmiotów.

Centrum zmierza do skupienia wiedzy i doświadczeń służb specjalnych, instytucji publicznych, a także dorobku uczelni i instytucji naukowych stając się forum do rozwoju współpracy wszystkich podmiotów systemu bezpieczeństwa.

CPT ABW jest inicjatywą wspieraną przez partnerów strategicznych w obszarze prewencji terroryzmu oraz pozostałych zagrożeń asymetrycznych. Podjęcie skutecznych działań na szczeblu międzynarodowym i krajowym nie powinno jednak ograniczać się wyłącznie do działalności służb specjalnych odpowiedzialnych za zapewnienie bezpieczeństwa.

Dlatego CPT ABW dąży do stworzenia szerszego mechanizmu prewencji opartego o współdziałanie wszystkich podmiotów administracji publicznej oraz obywateli w procesie kształtowania kultury bezpieczeństwa w Polsce.

¹ <https://www.gov.pl/web/mswia/abw> (pobrano 10.09.2021)

Centrum Prewencji Terrorystycznej ABW

Centrum Prewencji Terrorystycznej ABW realizuje swoje zadania w czterech głównych obszarach działania:

Obszar I
profilaktyka terrorystyczna:

- Dokonuje podnoszenia kwalifikacji funkcjonariuszy służb specjalnych w obszarze przeciwdziałania terroryzmowi
- Opracowuje system sprofilowanych szkoleń dla funkcjonariuszy służb bezpieczeństwa wewnętrznego i pracowników administracji publicznej

Obszar II
współpraca międzynarodowa:

- Współdziała z współtworzącym Centrum w ramach perspektywy regionalnej (inicjatywy Trójmorza)
- Współpracuje przy tworzeniu programów i realizacji szkoleń
- Współpracuje z ekspertami naukowymi w zakresie organizacji szkoleń
- Organizuje spotkania, warsztaty i seminaria

Obszar III
wsparcie analityczne i eksperckie:

- Dokonuje analizy materiałów eksperckich
- Współpracuje z ośrodkami naukowymi
- Opracowuje materiały i poradniki

Obszar IV
strategia informacyjna

- Aktualizuje bazę potencjalnych zagrożeń oraz działań profilaktycznych
- Prowadzi forum szkoleniowe dla funkcjonariuszy i pracowników administracji publicznej

Agencja Wywiadu

Agencja wywiadu realizuje następujące zadania¹:

ochrona zagranicznych przedstawicielstw RP i ich pracowników przed działaniami mogącymi przynieść szkodę interesom RP

rozpoznawanie na płaszczyźnie międzynarodowej, terroryzmu, ekstremizmu, grup przestępczości zorganizowanej oraz powiązań transnarodowych

rozpoznawanie na płaszczyźnie międzynarodowej, obrotu bronią, amunicją i materiałami wybuchowymi

prowadzenie wywiadu elektronicznego

Realizując powyższe zadania Agencja Wywiadu monitoruje i analizuje działalność grup terrorystycznych i ekstremistycznych, które mogą stanowić potencjalne zagrożenie dla bezpieczeństwa RP oraz polskich obiektów za granicą².

Uzyskiwane w toku tych działań informacje są gromadzone, przetwarzane, a następnie przekazywane kluczowym odbiorcom w państwie².

¹ Narodowy Program Antyterrorystyczny Rzeczypospolitej Polski na lata 2012-2016, s.13.

² K. Ratajczak, Rola służb specjalnych w zwalczaniu terroryzmu, Poznań 2014, s. 18.

Służba Wywiadu Wojskowego

Służba Wywiadu Wojskowego realizuje następujące zadania¹:

**rozpoznawanie i przeciwdziałanie na płaszczyźnie międzynarodowej,
zagrożeń terrorystycznych**

**rozpoznawanie poza granicami RP zagrożeń o charakterze terrorystycznym
mających związek z bezpieczeństwem sił zbrojnych**

**rozpoznawanie na płaszczyźnie międzynarodowej, obrotu bronią, amunicją i materiałami
wybuchowymi oraz towarami, technologiami i usługami
o znaczeniu strategicznym dla bezpieczeństwa państwa**

**Działalność Służby Wywiadu Wojskowego koncentruje się na pozyskiwaniu informacji
o charakterze wyprzedzającym,
które pomogłyby w zidentyfikowaniu zagrożenia w jego wstępnej fazie**

¹ K. Ratajczak, Rola służb specjalnych w zwalczaniu terroryzmu, Poznań 2014, s. 18.

Służba Kontrwywiadu Wojskowego

Służba Kontrwywiadu Wojskowego realizuje następujące zadania¹:

rozpoznawanie, zapobieganie oraz wykrywanie przestępstw związanych z działalnością terrorystyczną, popełnianych przez żołnierzy pełniących czynną służbę wojskową, funkcjonariuszy SKW i SWW oraz pracowników SZ RP i innych jednostek organizacyjnych MON

**rozpoznawanie oraz wykrywanie przestępstw popełnionych przez żołnierzy i pracowników cywilnych SZ RP we współdziałaniu z innymi osobami.
Działalność Służby Kontrwywiadu Wojskowego koncentruje się na terytorium RP**

Działalność Służby Kontrwywiadu Wojskowego koncentruje na terytorium RP

Służba może jednak prowadzić działania także za granicą w przypadku, gdy mają one związek z prowadzonymi w kraju czynnościami w ramach współpracy z ŻW lub innymi organami uprawnionymi do ścigania przestępstw

¹ K. Ratajczak, Rola służb specjalnych w zwalczaniu terroryzmu, Poznań 2014, s. 19.

Policja

Policja realizuje następujące zadania¹:

prowadzenie czynności operacyjno-rozpoznawczych i dochodzeniowo-śledczych w zakresie przestępczości o charakterze terrorystycznym

fizyczne zwalczanie przestępstw o charakterze terrorystycznym, w tym prowadzenie negocjacji policyjnych oraz działań minersko-pirotechnicznych

zabezpieczanie imprez masowych

edukacja społeczna na rzecz przeciwdziałania przestępczości

¹ K. Ratajczak, Rola służb specjalnych w zwalczaniu terroryzmu, Poznań 2014, s. 20.

Straż Graniczna

Straż Graniczna realizuje następujące zadania¹:

zapobieganie nielegalnemu przekraczaniu granicy państwowej przez osoby i pojazdy oraz wykrywanie przestępstw i wykroczeń, a także ściganie ich sprawców

monitorowanie zjawisk kryminalnych z udziałem środowisk i skupisk cudzoziemców, w tym prowadzenie rozpoznania w kontekście ich ewentualnego związku z terrorystyczną działalnością na terytorium RP

gromadzenie, przetwarzanie i analizowanie informacji dotyczących potencjalnych zagrożeń terrorystycznych

prowadzenie czynności operacyjno-rozpoznawczych w zakresie przestępczości o charakterze terrorystycznym

W strukturze Straży Granicznej głównym koordynatorem przedsięwzięć z zakresu rozpoznawania i przeciwdziałania zagrożeniom terrorystycznym jest Zarząd Operacyjno-Śledczy Komendy Głównej Straży Granicznej

¹ K. Ratajczak, Rola służb specjalnych w zwalczaniu terroryzmu, Poznań 2014, s. 20.

Państwowa Straż Pożarna

Państwowa Straż Pożarna realizuje następujące zadania¹:

neutralizacja skutków zamachów terrorystycznych

ochrona życia i zdrowia ludzi oraz mienia, dorobku narodowego i środowiska poprzez prowadzenie czynności ratowniczych

podejmowanie czynności z zakresu rozpoznawania skażeń substancjami chemicznymi, biologicznymi oraz radioaktywnymi.

W strukturze Państwowej Straży Pożarnej istnieje Krajowe Centrum Koordynacji Ratownictwa i Ochrony Ludności i Obrony Cywilnej oraz inne jednostki organizacyjne zajmujące się tą problematyką

¹ K. Ratajczak, Rola służb specjalnych w zwalczaniu terroryzmu, Poznań 2014, s. 20.

Służba Celna

Służba Celna realizuje następujące zadania¹:

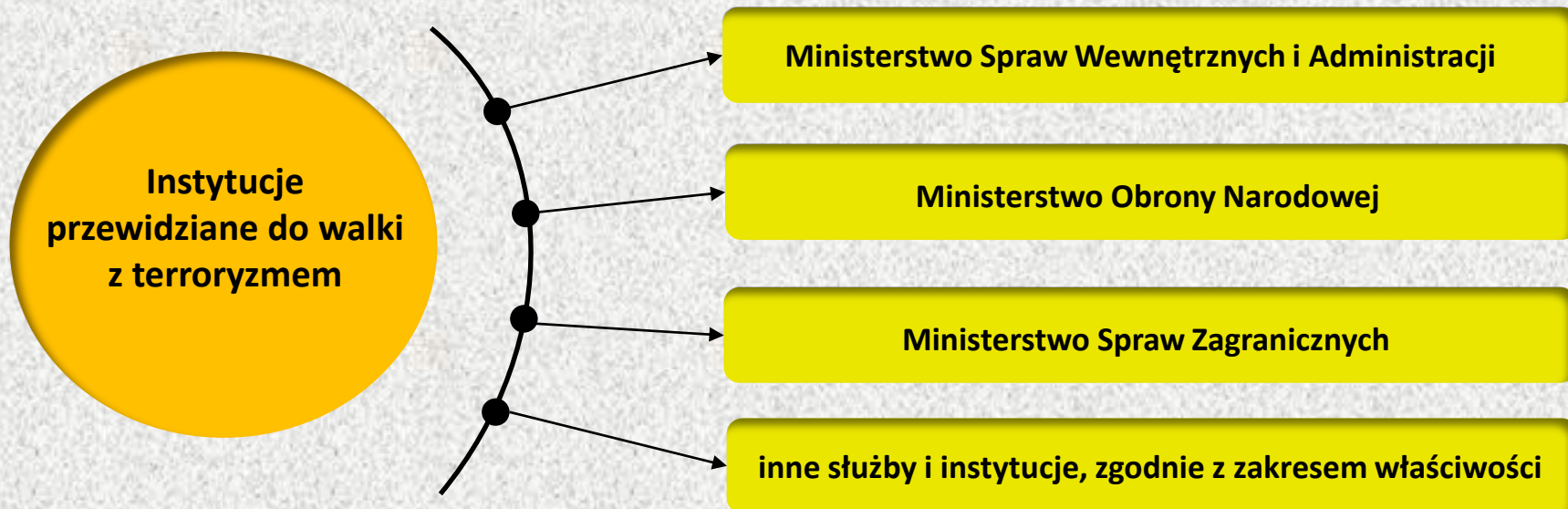
rozpoznawanie, wykrywanie, zapobieganie i zwalczanie przestępstw związanych z naruszeniem przepisów dotyczących wprowadzania na i wyprowadzania z terytorium RP towarów objętych ograniczeniami lub zakazami obrotu ze względu na bezpieczeństwo i porządek publiczny lub bezpieczeństwo międzynarodowe, w szczególności takich jak odpady, substancje i preparaty chemiczne oraz biologiczne, materiały jądrowe i promieniotwórcze, środki odurzające i substancje psychotropowe, broń, amunicja, materiały wybuchowe oraz technologie o znaczeniu strategicznym

rozpoznawanie, wykrywanie, zapobieganie i zwalczanie przestępstw przeciwko ograniczeniom obrotu towarami i technologiami o znaczeniu strategicznym

kontrolowanie międzynarodowej wymiany towarowej w oparciu o Wspólnotowy Kodeks Celny

¹ K. Ratajczak, Rola służb specjalnych w zwalczaniu terroryzmu, Poznań 2014, s. 21.

Udział innych instytucji w zwalczaniu terroryzmu

W kontekście rozważań można stwierdzić, że służby specjalne w państwie pełnią przede wszystkim funkcję ochronną, w ramach której zapewniają bezpieczeństwo i porządek publiczny, ochronę mienia i zdrowie ludzi.

Poszczególnym służbom przypisano, na podstawie aktów prawnych, określone funkcje i zadania, które sprowadzają się do ochrony państwa przed zagrożeniami wewnętrznymi i zewnętrznymi¹.

¹ K. Ratajczak, Rola służb specjalnych w zwalczaniu terroryzmu, Poznań 2014, s. 21.

Przeciwdziałanie i zwalczanie cyberterroryzmu

Krajowy System Cyberbezpieczeństwa

Ustawa o krajowym systemie cyberbezpieczeństwa

Każdy obywatel

może zgłosić incydent cyberbezpieczeństwa do CSIRT NASK.

Widzisz:

- Podejrzaną wiadomość e-mail.
- Próbę oszustwa (np. fałszywy sklep internetowy lub bank).
- Złośliwe oprogramowanie.

Zgłoś incydent: cert@cert.pl

Ministerstwo
Cyfryzacji

NASK

Created by Blossomstar - Freepik.com

¹ <https://www.gov.pl/web/cyfryzacja/ustawa-o-krajowym-systemie-cyberbezpieczenstwa-weszla-w-zycie>

Krajowy System Cyberbezpieczeństwa

W sierpniu 2018 r. Prezydent RP podpisał **Ustawę o Krajowym Systemie Cyberbezpieczeństwa**, implementującą do polskiego porządku prawnego dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) w sprawie środków na rzecz wysokiego wspólnego poziomu bezpieczeństwa sieci i systemów informatycznych na terytorium Unii (dyrektywa 2016/1148), tzw. **Dyrektywę NIS**.

Przedmiotem przygotowanej przez Ministerstwo Cyfryzacji ustawy jest organizacja krajowego systemu cyberbezpieczeństwa i określenie zadań oraz obowiązków podmiotów wchodzących w jego skład.

Ustawa reguluje również kwestie sprawowania nadzoru i kontroli przestrzegania jej przepisów oraz tryb ustanawiania **Strategii Cyberbezpieczeństwa RP**.

Treść ustawy określa zarówno podmioty będące uczestnikami krajowego systemu cyberbezpieczeństwa jak i ich obowiązki.

¹ Computer Security Incident Response Team – zespół ds. bezpieczeństwa komputerowego i reagowania na incydenty.
Dyrektywa NIS (Network and Information Systems Directive) nakłada obowiązek wprowadzenia rygorystycznego przestrzegania zasad bezpieczeństwa informatycznego.

Krajowy System Cyberbezpieczeństwa

Celem ustawy o krajowym systemie cyberbezpieczeństwa

było opracowanie uregulowań prawnych umożliwiających implementację dyrektywy NIS oraz utworzenie efektywnego systemu bezpieczeństwa teleinformatycznego na poziomie krajowym.

Pełne wdrożenie Dyrektywy NIS
wymaga przyjęcia dwóch rozporządzeń Rady Ministrów:¹

w sprawie uznania incydentu za poważny, jak i w sprawie wykazu usług kluczowych

progów istotności skutku zakłócającego incydentu dla świadczenia usług kluczowych

Krajowy system cyberbezpieczeństwa

ma na celu zapewnienie cyberbezpieczeństwa na poziomie krajowym, w szczególności:¹

niezakłóconego świadczenia usług kluczowych i usług cyfrowych

osiągnięcie odpowiednio wysokiego poziomu bezpieczeństwa systemów teleinformatycznych służących do świadczenia tych usług

¹ <https://www.gov.pl/web/cyfryzacja/krajowy-system-cyberbezpieczenstwa> (pobrano 30.01.2022)

Ustawa o Krajowym Systemie Cyberbezpieczeństwa

Ustawa o krajowym systemie cyberbezpieczeństwa - pierwszy akt prawny w tym zakresie w Polsce, a zarazem implementacja do porządku krajowego tzw. Dyrektywy NIS.¹

Ponieważ **Dyrektywa NIS** jest harmonizacją minimalną, polski ustawodawca włączył w zakres ustawy również administrację publiczną oraz sektor telekomunikacyjny.²

Według ustawy o krajowym systemie cyberbezpieczeństwa, operatorzy usług kluczowych to firmy i instytucje świadczące usługi o istotnym znaczeniu dla utrzymania krytycznej działalności społecznej lub gospodarczej. Usługa kluczowa jest zależna od systemów informatycznych.¹

Ustawa wskazuje sektory, w których identyfikowani są operatorzy usług kluczowych.¹

¹ <https://cyberpolicy.nask.pl/ustawa-o-krajowym-systemie-cyberbezpieczenstwa/> (pobrano 06.02.2022)

² Dyrektywa NIS -to pierwsze europejskie prawo w zakresie cyberbezpieczeństwa.

Struktura Krajowego Systemu Cyberbezpieczeństwa

Krajowy system cyberbezpieczeństwa

**Operatorzy
usług kluczowych**

sektorów: energetycznego, transportowego, bankowego, ochrony zdrowia, zaopatrzenia w wodę pitną, infrastruktury rynków finansowych oraz cyfrowej

**Zespoły
CIRT**

Zespół Reagowania na Incydenty Bezpieczeństwa Komputerowego
poziomu krajowego: CIRT GOV, CIRT NASK, CIRT MON

**Inne komponenty
cyberbezpieczeństwa**

sektorowe zespoły cyberbezpieczeństwa, podmioty świadczące usługi z zakresu cyberbezpieczeństwa, organy właściwe do spraw cyberbezpieczeństwa

**Podmioty
publiczne**

NBP, Bank Gospodarstwa Krajowego, Urząd Dozoru Technicznego, Polska Agencja Żeglugi Powietrznej, Polskie Centrum Akredytacji, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz wojewódzkie fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, a także instytuty badawcze i spółki prawa handlowego, wykonujące zadania o charakterze użyteczności publicznej

**Komponent współpracy
z Unią Europejską**

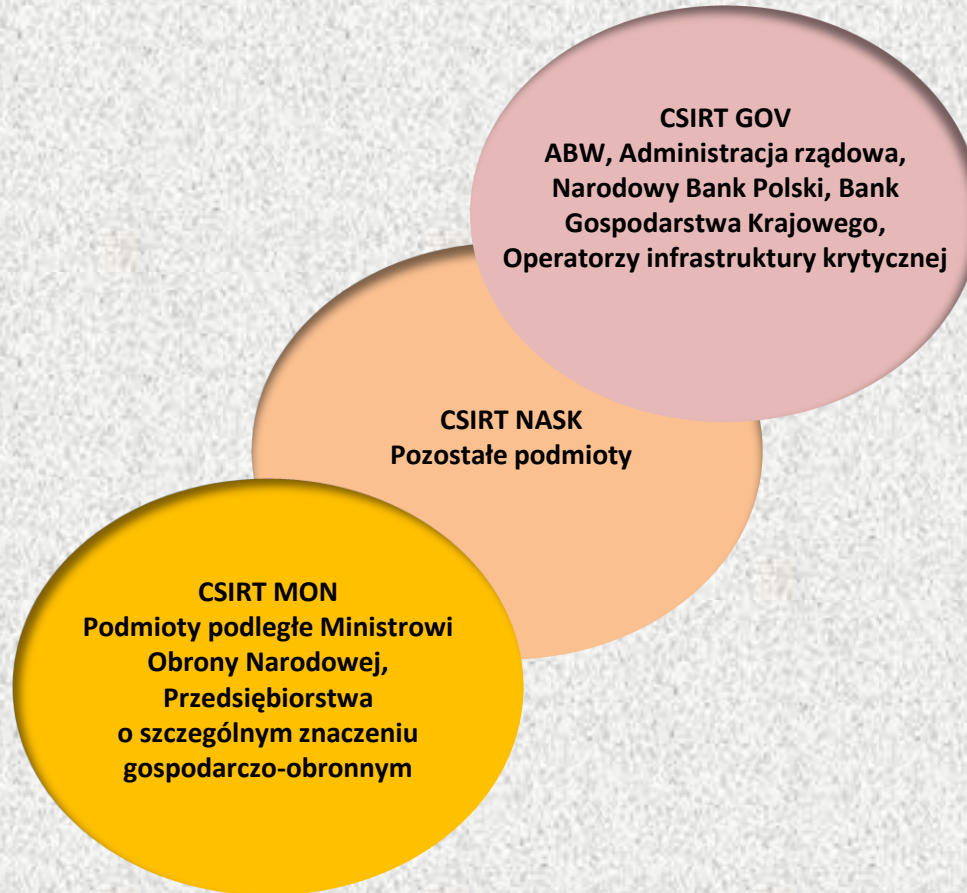
Pojedynczy Punkt Kontaktowy do komunikacji w ramach współpracy w Unii Europejskiej w dziedzinie spraw cyberbezpieczeństwa

¹ <https://www.gov.pl/web/cyfrizacja/krajowy-system-cyberbezpieczenstwa> (pobrano 30.01.2022)

Computer Security Incident Response Team

Ustawa wyznaczyła trzy CSIRT poziomu krajowego: CSIRT GOV w strukturach Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, CSIRT NASK w strukturach Państwowego Instytutu Badawczego NASK oraz CSIRT MON w strukturach Resortu Obrony Narodowej.

¹ Computer Security Incident Response Team – zespół ds. bezpieczeństwa komputerowego i reagowania na incydenty.
<https://twitter.com/csirt>

Computer Security Incident Response Team

CSIRT GOV

jest Rządowym Zespołem Reagowania na Incydynty Komputerowe prowadzony przez Szefa ABW. Przeznaczony jest obsługi lub koordynacji obsługi incydentów zgłaszanych przez najistotniejsze dla ciągłości państwa jednostki sektora finansów publicznych, jednostki podległe Prezesowi Rady Ministrów i przez niego nadzorowane

CSIRT NASK

obsługuje incydynty zgłaszane m.in. przez: instytuty badawcze, Polską Agencję Żeglugi Powietrznej czy osoby fizyczne i jest prowadzony jest przez Naukową i Akademicką Sieć Komputerową.

CSIRT MON

jest Systemem Reagowania na Incydynty Komputerowe resortu Obrony Narodowej, przeznaczonym do koordynacji obsługi zgłaszanych incydentów przez podmioty podległe Ministrowi Obrony Narodowej lub przez niego nadzorowane oraz przedsiębiorców o szczególnym znaczeniu gospodarczo-obronnym.

¹ Computer Security Incident Response Team – zespół ds. bezpieczeństwa komputerowego i reagowania na incydynty.
<https://twitter.com/csirt>

Computer Security Incident Response Team

CSIRT GOV

są zobowiązane do wzajemnego informowania i powiadamiania Rządowego Centrum Bezpieczeństwa o incydencie krytycznym, który może spowodować wystąpienie sytuacji kryzysowej dla bezpieczeństwa lub porządku publicznego. Na tej podstawie wspólnie opracowują główne elementy procedur postępowania w przypadku incydentu, w ramach którego współpracują ze sobą.

Zespoły ds. Incydentów Krytycznych

W Ustawie o krajowym systemie cyberbezpieczeństwa przewidziano funkcjonowanie Zespołu ds. Incydentów Krytycznych, który pełni rolę pomocniczą w sprawach obsługi incydentów krytycznych zgłoszonych przez sieć CSIRT.

Zespoły ds. Incydentów Krytycznych

W jego skład wchodzi przedstawiciele Rządowego Centrum Bezpieczeństwa oraz CSIRT MON, CSIRT NASK i Szefa ABW. Kierowany jest przez dyrektora RCB. W myśl europejskiej Dyrektywy utworzono Pojedynczy Punkt Kontaktowy (PKK), który funkcjonuje przy Ministrze Cyfryzacji

Pełnomocnik Rządu do Spraw Cyberbezpieczeństwa

Podmiotem odpowiedzialnym za koordynowanie działań i realizowanie polityki rządu w zakresie zapewnienia cyberbezpieczeństwa w RP jest Pełnomocnik Rządu do Spraw Cyberbezpieczeństwa

Kolegium do Spraw Cyberbezpieczeństwa

Innym organem, powołanym przy Radzie Ministrów Kolegium do Spraw Cyberbezpieczeństwa. Jest to organ opiniotwórczo-doradczy w sprawach planowania, nadzorowania i koordynowania działalności zespołów CSIRT, sektorowych zespołów cyberbezpieczeństwa oraz organów właściwych

¹ Computer Security Incident Response Team – zespół ds. bezpieczeństwa komputerowego i reagowania na incydenty.
<https://twitter.com/csirt>

Projekt nowelizacji ustawy o krajowym systemie cyberbezpieczeństwa

Opublikowany przez Kancelarię Prezesa Rady Ministrów nowy projekt nowelizacji Ustawy o Krajowym Systemie Cyberbezpieczeństwa został rozszerzony m.in. o:¹

krajowy system certyfikacji cyberbezpieczeństwa

zasady działania Funduszu Cyberbezpieczeństwa

zasady wyznaczania i zadania Operatora strategicznej sieci bezpieczeństwa

zasady powołania i funkcjonowania Spółki Polskie 5G

zasady przyznania zasobów częstotliwości z zakresu 703 – 733 MHz oraz 758 – 788 MHz

zasady działania Fundusz celowego na rzecz strategicznej sieci bezpieczeństwa

¹ <https://cyberpolicy.nask.pl/aktualnosci/nowy-projekt-nowelizacji-ustawy-o-krajowym-systemie-cyberbezpieczenstwa/>

Projekt nowelizacji ustawy o krajowym systemie cyberbezpieczeństwa

Zmiany w zakresie podmiotów podlegających przepisom ustawy KSC.¹

Zgodnie z założeniami projektu grupy podmiotów mogących stanowić operatorzy usług kluczowych (OUK) oraz dostawcy usług cyfrowych (DUC) nie będą objęte znaczącymi zmianami.¹

Istotną proponowaną zmianą jest natomiast włączenie do krajowego systemu cyberbezpieczeństwa przedsiębiorców telekomunikacyjnych, którzy byli z niego dotychczas całkowicie wyłączeni.¹

Realizacja obowiązków operatorów usług kluczowych w ramach SOC.¹

Wprowadzone zmiany dotyczą głównie operatorzy usług kluczowych i związane są ze sposobem realizacji obowiązków tych podmiotów m.in. w ramach zarządzania bezpieczeństwem w systemie informacyjnym wykorzystywanym do świadczenia usługi kluczowej, prowadzenia dokumentacji cyberbezpieczeństwa systemu informacyjnego wykorzystywanego do świadczenia usługi kluczowej czy obsługi i zgłaszania incydentów oraz współpracy w tym zakresie z właściwym CSIRT.¹

Do krajowego systemu cyberbezpieczeństwa włączono również podmioty takie jak uczelnie wyższe, Urząd Komisji Nadzoru Finansowego czy podmioty świadczące usługi SOC na rzecz OUK.¹

¹ <https://www.traple.pl/2021/12/13/nowy-projekt-nowelizacji-ustawy-o-krajowym-systemie-cyberbezpieczenstwa/> (pobrano 14.03.2022)

Projekt nowelizacji ustawy o krajowym systemie cyberbezpieczeństwa

Nowe kompetencje ministra właściwego do spraw informatyzacji¹

Możliwość przeprowadzenia postępowania w sprawie uznania za dostawcę wysokiego ryzyka, które może zakończyć się wydaniem decyzji administracyjnej uznającej dostawcę sprzętu lub oprogramowania za dostawcę wysokiego ryzyka w przypadku stwierdzenia, że dostawca ten stanowi poważne zagrożenie dla obronności, bezpieczeństwa państwa, bezpieczeństwa i porządku publicznego czy życia lub zdrowia ludzi.¹

Możliwość wydania polecenia zabezpieczającego w przypadku wystąpienia incydentu krytycznego.¹

Polecenie zabezpieczające będzie mogło zawierać nakazy lub zakazy skierowane do jego adresatów, obejmujące przykładowo:¹

**zakaz korzystania
z określonego sprzętu lub oprogramowania**

**nakaz wprowadzenia ograniczenia ruchu sieciowego
z adresów IP lub adresów URL wchodzącego do infrastruktury danego podmiotu)**

**nakaz wstrzymania dystrybucji
lub zakaz instalacji określonej wersji oprogramowania**

¹ <https://www.traple.pl/2021/12/13/nowy-projekt-nowelizacji-ustawy-o-krajowym-systemie-cyberbezpieczenstwa/> (pobrano 14.03.2022)

Projekt nowelizacji ustawy o krajowym systemie cyberbezpieczeństwa

Krajowy system certyfikacji cyberbezpieczeństwa¹

Zgodnie z założeniami dedykowane programy certyfikacji cyberbezpieczeństwa będą mogły zostać opracowane dla poszczególnych produktów, usług lub procesów ICT, z uwzględnieniem ich specyfiki.¹

Dostawcy będą mogli ubiegać się o certyfikację swoich produktów, usług i procesów ICT, która będzie potwierdzała spełnienie przez nie wymagań dla poszczególnych poziomów uzasadnienia zaufania, opisanych szerzej w krajowym programie certyfikacji cyberbezpieczeństwa.¹

Oceny zgodności z poszczególnymi poziomami uzasadnienia zaufania będą dokonywały jednostki oceniające zgodność nadzorowane przez Polskie Centrum Akredytacji.¹

W ramach krajowego programu certyfikacji cyberbezpieczeństwa będą wyróżnione trzy poziomy uzasadnienia zaufania - zróżnicowane pod względem ich odporności na zagrożenia cybernetyczne:¹

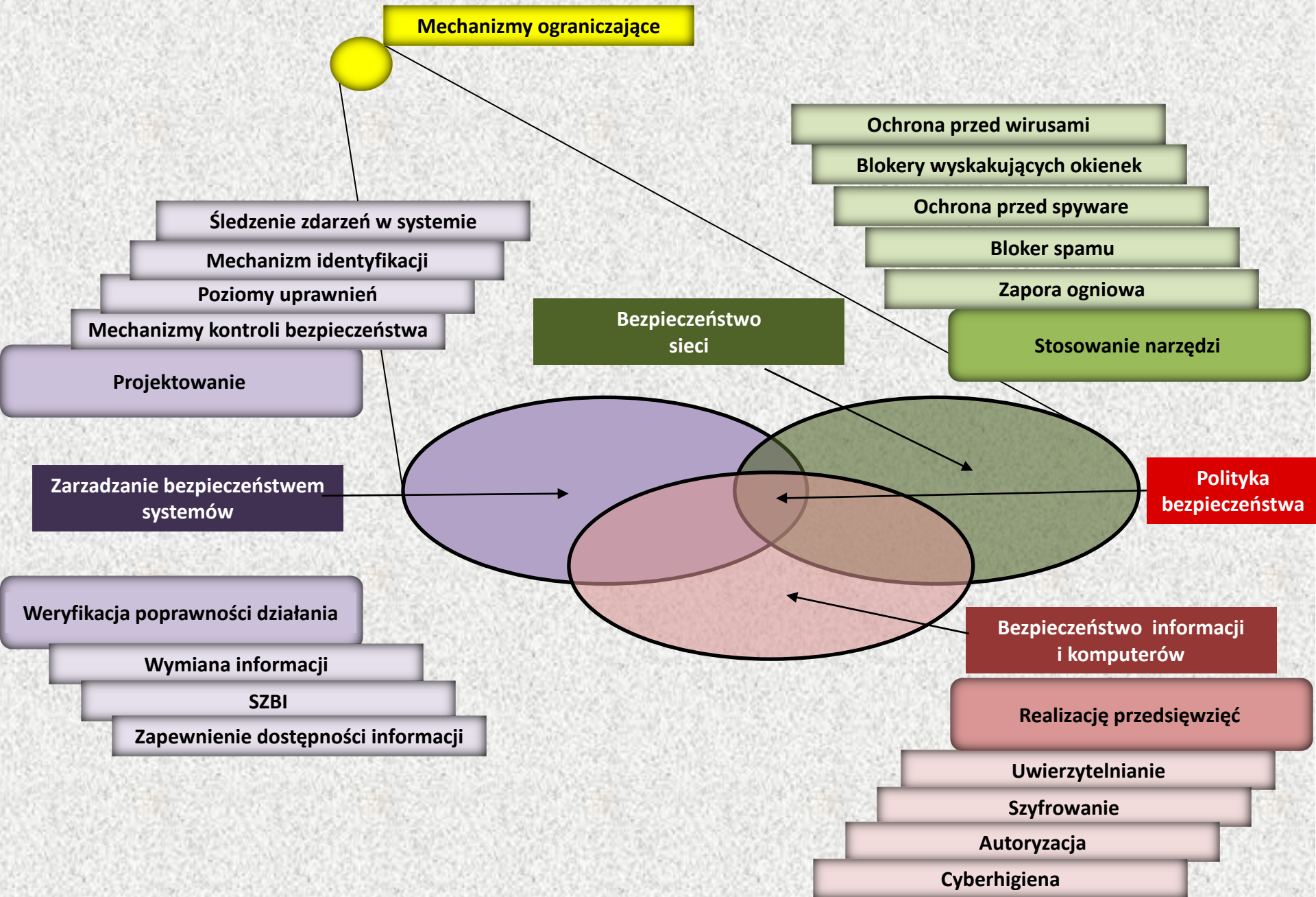
Podstawowy

Istotny

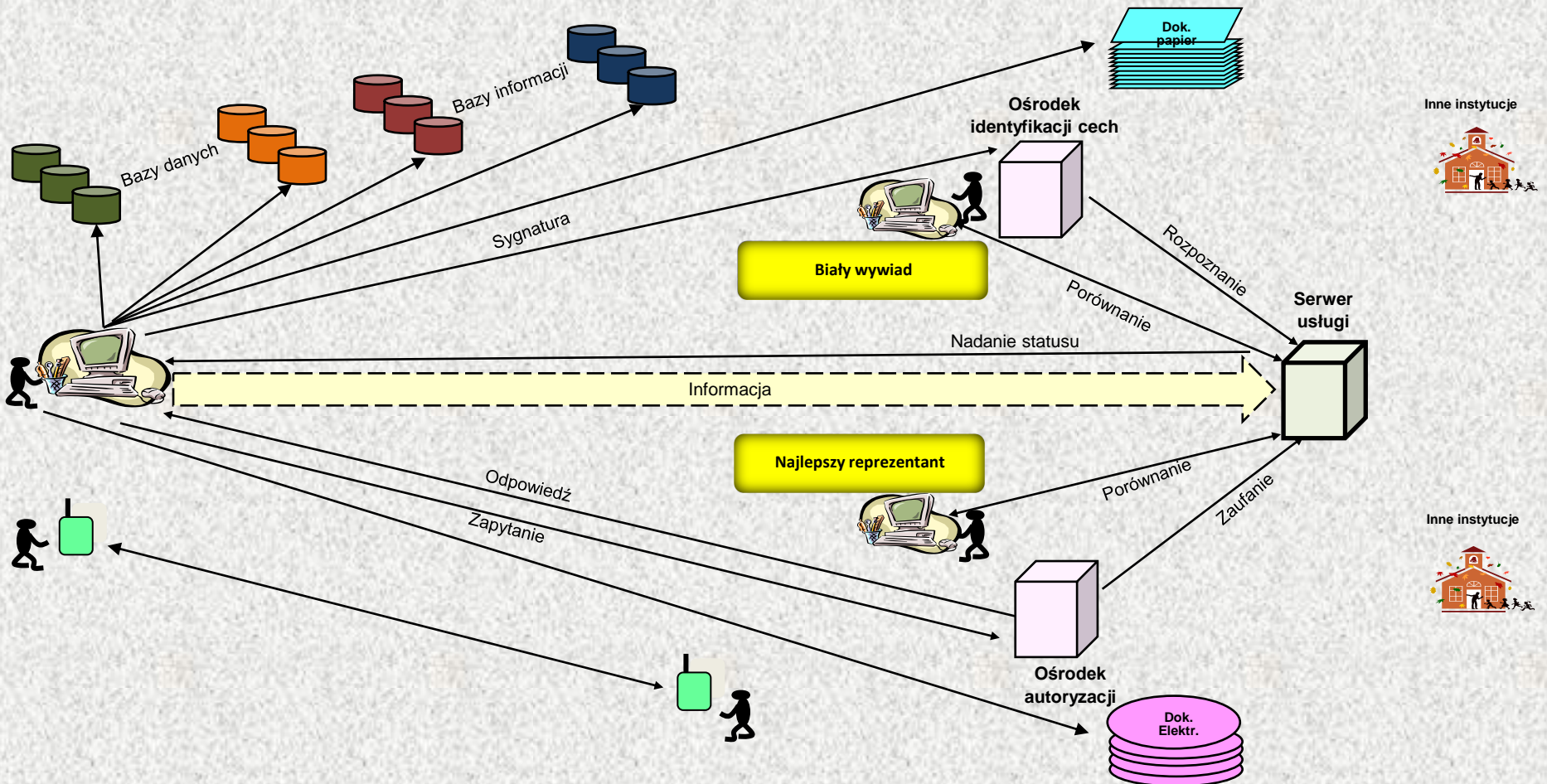
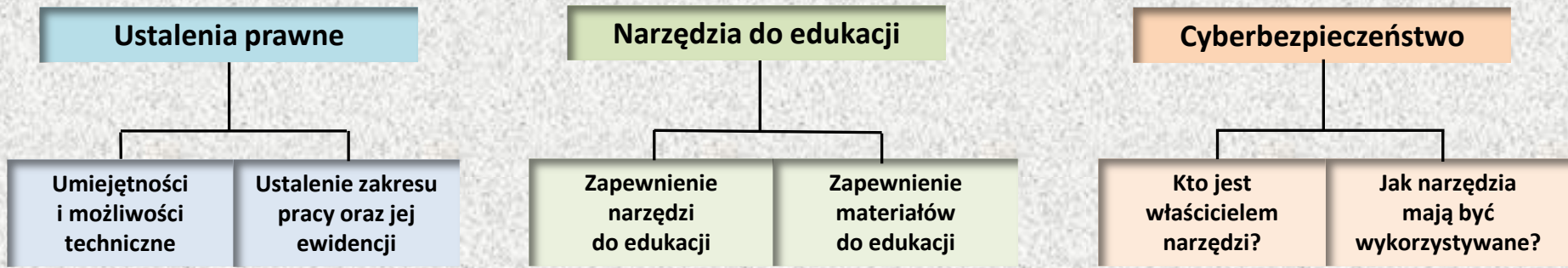
Wysoki

¹ <https://www.traple.pl/2021/12/13/nowy-projekt-nowelizacji-ustawy-o-krajowym-systemie-cyberbezpieczenstwa/> (pobrano 14.03.2022)

Ograniczenie cyberzagrożeń

Identyfikacja – uwierzytelnianie – autoryzacja

Dziękuję za uwagę

dr hab. inż. Andrzej Gałeczki, prof. WSB

MODUŁ BEZPIECZEŃSTWA
Rozdział 8. Zwalczanie przestępczości – wybrane problemy